

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Bydgoszczy

LBY.410.016.02.2021

Karol Górski
Kierownik Gminnego Zakładu
Gospodarki Komunalnej w Brzuzem
Brzuze 62
87-517 Brzuze

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/102 Gospodarowanie zasobami wodnymi przez przedsiębiorstwa wodociągowe w gminach wiejskich

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej w Brzuzem ¹ , Brzuze 62, 87-517 Brzuze
Kierownik jednostki kontrolowanej	Karol Górski, Kierownik Gminnego Zakładu Gospodarki Komunalnej w Brzuzem, od 1 lutego 2011 r. ²
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przygotowanie organizacyjne, kadrowe oraz finansowe do realizacji zadań. 2. Wykonywanie zadań z zakresu gospodarowania zasobami wodnymi. 3. Nadzór nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2021 (do czasu zakończenia kontroli ³) oraz dowody sporządzone przed lub po okresie objętym kontrolą mające związek z kontrolą
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 roku o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy
Kontroler	Robert Elwertowski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBY/77/2021 z 1 czerwca 2021 roku

(akta kontroli str. 1-3)

II. Ocena ogólna kontrolowanej działalności⁵

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą na terenie Gminy Brzuze nie wystąpiły przypadki długotrwałej przerwy w dostawie wody oraz przypadki przekroczenia parametrów fizykochemicznych i mikrobiologicznych wody określonych przepisami. GZGK prawidłowo uzgodnił z Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym w Rypinie⁶ stałe punkty czerpalne służące do pobierania próbek wody do badań oraz ustalił harmonogram ich pobierania. Zakład posiadał aktualne pozwolenia wodnoprawne na pobór wód podziemnych. Wszystkie stacje uzdatniania wody posiadały prawidłowo ustanowione strefy ochrony bezpośredniej, właściwe oznakowanie oraz zabezpieczenie przed wstępem osób nieupoważnionych.

Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości polegały na:

- przekazaniu wniosku o zatwierdzenie taryfy dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę organowi regulacyjnemu 136 dni po wymaganym terminie;
- nieprzeprowadzaniu kontroli okresowych stanu technicznego sieci wodociągowej;

¹ Dalej: „Zakład” lub „GZGK”.

² Dalej: „Kierownik GZGK”.

³ Zakończenie czynności kontrolnych: 31 sierpnia 2021 r.

⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: „ustawa o NIK”.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Dalej: „PPIS”.

- niepodjęciu przez 1037 dni działań dotyczących poprawy regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków o uwagi przekazane przez organ regulacyjny;
- nieprzeprowadzaniu badań jakości wody, każdorazowo po awarii na sieci wodociągowej oraz badań ścieków wód popłucznych w ilości wynikających z pozwoleń wodnoprawnych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

1. Przygotowanie organizacyjne, kadrowe oraz finansowe do realizacji zadań

Opis stanu faktycznego

1.1. GZGK został utworzony 28 stycznia 2011 r.⁷. Przedmiotem działalności Zakładu było m.in. wykonywanie zadań: o charakterze użyteczności publicznej, w zakresie zbiorowego zaopatrzenia i sprzedaży wody oraz odprowadzania i oczyszczania ścieków. Uchwałą Rady Gminy Brzuze z 30 października 2012 r. zadania związane z odprowadzeniem i oczyszczaniem ścieków zostały przeniesione do tej Gminy⁸. W Zakładzie zatrudnionych było czterech pracowników⁹, z czego trzech zajmowało się prowadzeniem spraw z zakresu zbiorowego zaopatrzenia i sprzedaży wody. Osoby wyznaczone do realizacji ww. zadań posiadały odpowiednią wiedzę i doświadczenie pozwalające na prawidłowe wykonywanie powierzonych obowiązków. Pracownicy uczestniczyli m.in. w szkoleniach dotyczących technik pobierania próbek wody przeznaczonej do spożycia do badań fizyko-chemicznych i mikrobiologicznych. Opracowane opisy stanowisk pracy oraz zakresy obowiązków były aktualne. W Urzędzie Gminy sprawami z zakresu gospodarki ściekowej zajmowała się jedna osoba. Kierownik GZGK podał, że na jego stanowisku zakres obowiązków był bardzo szeroki i w miarę posiadanych możliwości starał się rzetelnie z nich wywiązywać.

(akta kontroli str. 4-28, 242)

1.2. Łączna długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosiła 270,8 km¹⁰. Wodociągi zasilane były z trzech ujęć głębinowych¹¹. Liczba: budynków na terenie gminy, budynków z przyłączem do sieci wodociągowej oraz budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej wynosiła odpowiednio:

- według stanu na 31 grudnia 2019r. – 1 427, 1 216 i 135;
- według stanu na 31 grudnia 2020 r. – 1 454, 1 231 i 154;
- według stanu na 31 czerwca 2021 r. – 1 478 i 1234 i 156.

Według stanu na 30 czerwca 2021 r. ludność korzystająca z sieci wodociągowej wynosiła 90,0% mieszkańców gminy, a z sieci kanalizacyjnej 11,9%. Liczba nieruchomości niepodłączonych, a dla których istnieje możliwość podłączenia się wynosiła: dla sieci wodociągowej - 173, a dla sieci kanalizacyjnej - 100. Jako główną przyczynę niepodłączenia się mieszkańców do sieci wodociągowej Kierownik GZGK wskazał posiadanie własnych ujęć wody oraz brak środków finansowych na budowę przyłącza. Liczba obowiązujących oraz zawartych w okresie objętym kontrolą umów na zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków wynosiła odpowiednio: na koniec 2019 r. – 1 315 i 11; na koniec 2020 r. – 1 349 i 34; na 30 czerwca 2021 r. – 1 357 i 8.

⁷ Uchwała Rady Gminy Brzuze nr III/17/2011 z 28 stycznia 2011 r.

⁸ Uchwała Rady Gminy Brzuze nr XVII/130/12 z 30 października 2012 r.

⁹ Kierownik Zakładu (jeden etat), konserwator (jeden etat), inkasent (jeden etat), główna księgowa (3/4 etatu).

¹⁰ Według stanu na 30 czerwca 2021 r.

¹¹ Ugoszcz, Trąbin i Ostrowite.

(akta kontroli str. 242, 251-253, 403)

1.3. Dla wszystkich ujęć wody¹² Zakład posiadał aktualne pozwolenia wodnoprawne na pobór wód podziemnych¹³. Natomiast na wprowadzenie oczyszczonych ścieków bytowych z oczyszczalni w Ugoszczu, obowiązujące do 18 grudnia 2022 r., pozwolenie wodnoprawne posiadała Gmina Brzuze.

(akta kontroli str. 69-132)

1.4. W okresie objętym kontrolą na terenie gminy obowiązywał regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków¹⁴ z 29 maja 2003 r. Zakład opracował nowy projekt regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków i przedłożył go radzie gminy 12 czerwca 2018 r. Projekt zawierał elementy, o których mowa w art. 19 ust. 5 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków¹⁵. Rada gminy 1 sierpnia 2018 r. podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia projektu regulaminu¹⁶, a następnie przekazała go do zaopiniowania organowi regulacyjnemu - Państwowemu Gospodarstwu Wodnemu Wody Polskie¹⁷. Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku 29 października 2018 r. negatywnie zaopiniował projekt ww. regulaminu. Do dnia zakończenia kontroli projekt regulaminu nie został poprawiony¹⁸.

(akta kontroli str. 29-46, 52-68)

1.5. Według stanu na koniec 2019 i 2020 roku oraz na 30 czerwca 2021 r. przychody z tytułu sprzedaży wody wyniosły odpowiednio: 619,4 tys. zł, 623,7 tys. zł i 135,6 tys. zł, przy kosztach poniesionych przez Zakład: 601,4 tys. zł, 600,9 tys. zł, 207,9 tys. zł. Wynik przedsiębiorstwa w latach 2019 i 2020 wyniósł: 18,0 tys. zł i 22,8 tys. zł. W okresie objętym kontrolą GZGK nie pozyskiwał środków zewnętrznych oraz nie opracował wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych. Budowy urządzeń wodociągowych nie planowała również gmina. Kierownik GZGK podał, że przyczyną, dla której nie zaplanowano i nie zrealizowano żadnych inwestycji był brak środków finansowych wynikający m.in. ze wzrostu cen energii elektrycznej przy niskich cenach wody. Środki finansowe przewidziane w budżecie umożliwiały prowadzenie bieżącej działalności, w tym pokrycia wydatków takich jak m.in.: opłaty środowiskowe, podatek od nieruchomości, wynagrodzenia pracowników, zakup energii. Na 2021 r. na realizację zadań związanych z gospodarowaniem zasobami wodnymi przewidziano kwotę 64,6 tys. zł.

(akta kontroli str. 242-243, 253, 257-258)

1.6. Ewidencja księgowa¹⁹ prowadzona przez Zakład umożliwiła m.in.:

- wydzielenie kosztów stałych i zmiennych, przychodów związanych z poszczególnymi rodzajami działalności przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego, także w odniesieniu do poszczególnych taryf;
- ustalenie kosztów związanych z działalnością inwestycyjną w poprzednich trzech latach obrachunkowych;
- dokonanie alokacji niezbędnych przychodów.

¹² Dalej: „SUW”.

¹³ 1) SUW Ugoszcz decyzja nr ROL.6341.36.2016.TS z 29 grudnia 2016 r. ważna do 29 grudnia 2026 r.; 2) SUW Ostrowite decyzja nr BG.6341.45.2017.TS z 12 grudnia 2017 r. ważna do 13 grudnia 2027 r.; 3) SUW Trąbin decyzja nr BG.6341.44.2017.TS z 12 grudnia 2017 r. ważna do 13 grudnia 2027 r.

¹⁴ Zatwierdzony uchwałą Rady Gminy Brzuze nr VIII/43/03.

¹⁵ Dz. U. z 2020 r., poz. 2028, dalej: „ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę”.

¹⁶ Uchwała Rady Gminy Brzuze nr XLVI/281/2018 z 1 sierpnia 2018 r.

¹⁷ Dalej: „PGW Wody Polskie”.

¹⁸ Por. stwierdzone nieprawidłowości.

¹⁹ System Finansowo-Księgowy Księgowości Budżetowej Wersja 3.32.318 2021 Radix Sp. z o.o. Sp.k.

W okresie objętym kontrolą na terenie gminy obowiązywała taryfa dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę zatwierdzona 26 kwietnia 2018 r. przez PGW Wody Polskie na okres trzech lat. Nowy wniosek o zatwierdzenie taryfy GZGK złożył 12 maja 2021 r. tj. po terminie o którym mowa w art. 24 b ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę²⁰. Taryfy opracowano w sposób zapewniający motywowanie odbiorców do racjonalnego korzystania z wody oraz ograniczenia zanieczyszczenia ścieków.

(akta kontroli str. 48, 50-51, 175-186)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Wniosek o zatwierdzenie taryfy dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę został przekazany organowi regulacyjnemu po upływie terminu, o którym mowa w art. 24 b ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. Zgodnie z ww. przepisem przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne przekazuje organowi regulacyjnemu wniosek o zatwierdzenie taryfy w terminie 120 dni przed dniem upływu okresu obowiązywania dotychczasowej taryfy. Ważność taryfy zatwierdzonej w 2018 r. upłynęła 26 kwietnia 2021 r. Tym samym GZGK zobowiązany był ww. przepisem do złożenia wniosku najpóźniej 27 grudnia 2020 r. Nowy wniosek został złożony 12 maja 2021 r. tj. 136 dni po wymaganym terminie.

(akta kontroli str. 175-186)

Kierownik GZGK wyjaśnił, że ww. nieprawidłowość wynika z mylnej interpretacji przepisów dotyczących terminu 120 dni na przekazanie wniosku o zatwierdzenie taryfy.

(akta kontroli str. 255)

2. Zakład od 29 października 2018 r. do dnia zakończenia kontroli (tj. przez 1037 dni) nie podjął żadnych działań dotyczących poprawy regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków o uwagi przekazane przez organ regulacyjny, co uznano jako nierzetelne. Skutkiem ww. nieprawidłowości było obowiązywanie w gminie regulaminu z 29 maja 2003 r., który nie spełniał wymogów określonych art. 19 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę.

(akta kontroli str. 29-46, 52-68, 256)

Kierownik GZGK wyjaśnił, że regulamin jest w trakcie opracowywania, jednakże z uwagi na zbieg obowiązków i trudności związane z pandemią nie został on poprawiony.

(akta kontroli str. 336)

OCENA CZĄSTKOWA

Osoby wyznaczone do realizacji zadań związanych z zaopatrzeniem w wodę posiadały odpowiednią wiedzę i doświadczenie pozwalające na prawidłowe wykonywanie powierzonych im obowiązków. Dla wszystkich ujęć wody Zakład posiadał aktualne pozwolenia wodnoprawne na pobór wód podziemnych, co NIK oceniła pozytywnie. Za nieprawidłowe NIK uznała przekazanie organowi regulacyjnemu -136 dni po wymaganym terminie - wniosku o zatwierdzenie taryfy dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę. Jako nierzetelne uznano niepodjęcie, przez 1037 dni, działań w zakresie poprawy regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków o uwagi przekazane przez organ regulacyjny.

²⁰ Por. stwierdzone nieprawidłowości.

2. Wykonywanie zadań z zakresu gospodarowania zasobami wodnymi.

Opis stanu faktycznego

2.1. Dla każdej z trzech stacji uzdatniania wody założone i prowadzone były książki obiektu budowlanego. Zakład przeprowadzał raz na pięć lat, dla wszystkich stacji, kontrolę polegającą na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia. Kontrole wskazywały na dobry stan techniczny budynków, a stwierdzone uwagi dotyczyły rys i zacieków na ścianach, ubytkach tynków, zniszczonych opasek budynków. Analiza NIK wykazała, że ww. kontrole pięcioletnie nie były przeprowadzane dla żadnych z odcinków sieci wodociągowej²¹. W okresie objętym kontrolą, nie wystąpiła konieczność przeprowadzenia kontroli technicznej budynków wskutek okoliczności, o których mowa w art. 61 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane²² w zakresie bezpiecznego użytkowania obiektu. Na zlecenie NIK²³ Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w Rypinie²⁴ dokonał kontroli doraźnej obiektów stacji uzdatniania wody oraz trzech odcinków sieci wodociągowej. Działania kontrolne obejmowały ocenę stanu technicznego oraz przydatność do użytkowania. Kontrola PINB wykazała m.in.: brak oznakowania i obetonowania skrzynek od zasuw, brak pokrywek nasad w hydrantach naziemnych, spękanie tynki ścian oraz ubytki w opaskach budynków na stacjach uzdatniania wody. PINB ustalił termin wykonania zaleceń pokontrolnych na 31 grudnia 2021 r.

(akta kontroli str. 47, 255, 337-401)

2.2. Na terenach wszystkich stacji uzdatniania wody ustanowione były strefy ochrony bezpośredniej. Na podstawie oględzin²⁵ stwierdzono m.in., że:

- tablice informacyjne o strefie ochronnej ujęcia wody, w tym ich rozmiar, kształt, kolor, wzór były zgodne z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2019 r. w sprawie wzorów tablic informacyjnych o strefie ochronnej ujęcia wody²⁶;
- na terenach ochrony bezpośredniej nie użytkowano gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody;
- tereny SUW były zagospodarowane zielenią oraz ogrodzone. Na ogrodzeniach umieszczono tablice zawierające informację o ustanowieniu strefy ochronnej i zakazie wstępu osób nieupoważnionych.

(akta kontroli str. 283-293)

Z wyjaśnień Kierownika GZGK wynikało, że analiza ryzyka dla wszystkich ujęć wody obejmująca ocenę zagrożeń zdrowotnych z uwzględnieniem czynników negatywnie wpływających na jakość ujmowanej wody zostanie przeprowadzona do 20 lipca 2022 r.

(akta kontroli str. 243)

2.3. Na wszystkich stacjach ujęć wody zastosowano przyrządy pomiarowe umożliwiające pomiar ilości pobranych wód. Zgodnie z pozwoleniami wodnoprawnymi dobowy odczyt stanu wodomierzy rejestrowany był w książce poboru i rozbioru wody. Wodomierze posiadały deklaracje zgodności w zakresie wymagań dla przyrządów pomiarowych. Analiza NIK wykazała, że nie dokonywano

²¹ Por. stwierdzone nieprawidłowości.

²² Dz. U. z 2020 r., poz. 1333, ze zm. dalej: „ustawa prawo budowlane”.

²³ W trybie art. 12 ustawy o NIK.

²⁴ Dalej: „PINB”.

²⁵ Przeprowadzonych 2 lipca 2021 r.

²⁶ Dz. U. z 2019 r., poz. 1217.

badan jakości ścieków wód popłucznych na wszystkich trzech SUW z częstotliwością i w ilości wynikających z pozwoleń wodnoprawnych²⁷.

(akta kontroli str. 49, 187-189, 246)

2.4. Według stanu na koniec 2019 i 2020 roku oraz na 30 czerwca 2021 r. straty wody wyniosły: 113,5 tys. m³; 106,3 tys. m³ i 58,2 tys. m³. W ww. okresie nie poniesiono kosztów na rzecz obniżenia strat na sieci wodociągowej. Kierownik GZGK podał m.in., że odnotowane straty nie oddają stanu rzeczywistego tj. mniejszych strat. Na terenie Gminy Brzuze zlokalizowana jest duża ilość domków letniskowych, w których zużycie wody odnotowywane jest raz w roku. Różnica w ilości wody uzdatnionej do zafakturowanej wynika z faktu, iż odczyty wodomierzy prowadzone są kwartalnie, a w przypadku działek rekreacyjnych, z powodu nieobecności właścicieli, odczyty dokonywane są na koniec lub na początek sezonu letniskowego. Ponadto przyczyną części strat wody była awaryjność sieci poza terenami zabudowanymi. Awaria wodociągu w polu uniemożliwia wczesne ustalenie wycieku. W celu obniżenia strat wody na bieżąco prowadzona jest wymiana wodomierzy u odbiorców w celu dokładniejszego pomiaru zużycia wody.

(akta kontroli str. 244, 259, 303)

2.5. W badanym okresie wystąpiło łącznie 96 awarii, z czego pięć dotyczyło sieci rozdzielczych, a pozostałe 91 przyłączy wodociągowych. Wskaźnik intensywności awarii wyniósł w poszczególnych latach odpowiednio: 0,13 w 2019 r.; 0,15 w 2020 r. i 0,07 w 2021 r.²⁸. Średni czas trwania awarii wyniósł trzy godziny w 2019 r. i 2020 r. oraz siedem w 2021 r.²⁹ Nie wystąpiły przypadki długotrwałej przerwy w dostawie wody. Kierownik GZGK podał, że awarie usuwane były na bieżąco, a najczęstszą przyczyną awarii był zły stan techniczny sieci wodociągowej. Brak środków finansowych uniemożliwił podejmowanie działań w celu zmniejszenia częstotliwości występowania awarii.

(akta kontroli str. 244, 260-276)

2.6. Zgodnie z operatem wodnoprawnym technologia uzdatniania wody na wszystkich trzech stacjach oparta była na napowietrzaniu i odżelazianiu wody surowej. Woda surowa przy pomocy pomp głębinowych dostarczana była do aeratorów, gdzie była napowietrzana. Następnie woda podawana była do odżelaziaczy, gdzie następował proces wytrącania się kłaczków wodorotlenku żelaza i manganu oraz spadek mętności wody. Uzdatniona woda z odżelaziaczy podawana była do zbiorników hydroforowych i dalej do sieci wodociągowej. Nie wprowadzano zmian w technologii uzdatniania wody na wszystkich stacjach od czasu zakończenia ich budowy. Ujmowana woda surowa pod względem bakteriologicznym nie budziła zastrzeżeń, wobec czego nie zachodziła konieczność jej dezynfekcji w sposób ciągły. W przypadku potrzeby dezynfekcji okresowej np. po remontach to przeprowadzano ją przy pomocy chloratora za pośrednictwem podchlorynu sodu. Ww. roztwór chemiczny posiadał atest higieniczny jako środek do uzdatniania i dezynfekcji wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi³⁰ oraz świadectwo jakości zdrowotnej³¹ jako środek do dezynfekcji mający kontakt z żywnością.

(akta kontroli str. 69-129, 301-302)

²⁷ Por. stwierdzone nieprawidłowości.

²⁸ Do 30 czerwca 2021 r.

²⁹ Do 30 czerwca 2021 r.

³⁰ Znak BK/W/0523/01/2019 z 19 czerwca 2019 r. wystawiony przez Zakład Bezpieczeństwa Zdrowotnego Środowiska.

³¹ Znak B-BŻ-6071-14/19/G z 4 czerwca 2019 r. wystawiony przez Zakład Bezpieczeństwa Żywności.

2.7. W okresie objętym kontrolą nie stosowano obniżek cen wody za niedostarczenie wody odpowiedniej jakości w wystarczającej ilości, pod odpowiednim ciśnieniem³². Wszystkie oceny stwierdzające przydatność do spożycia wydane przez PPIS były pozytywne, co zostało opisane szerzej w trzecim obszarze wystąpienia. Badania kontroli jakości wody przeprowadzane przez Zakład nie wykazały odstępstw. Nie wystąpiły przypadki długotrwałej przerwy w dostawie wody oraz nie wpłynęły żadne skargi od mieszkańców dotyczące jakości wody.

(akta kontroli str. 219, 222-236, 244, 276, 278-279, 304-307)

2.8. Analiza trzech sprawozdań M-06 *Sprawozdania o wodociągach, kanalizacji i wywozie nieczystości ciekłych gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych* wykazała, m.in. że zostały one sporządzone zgodnie z objaśnieniami i terminowo przekazane do GUS.

(akta kontroli str. 308-319)

2.9. Kierownik GZGK wskazał, że niewielkie możliwości finansowe Zakładu oraz zasoby kadrowe stanowiły utrudnienia i ograniczenia w zakresie realizacji zadań gospodarowania zasobami wodnymi.

(akta kontroli str. 244)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Zakładzie nie przeprowadzano kontroli okresowych stanu technicznego obiektów budowlanych w zakresie sieci wodociągowej, czym naruszono art. 62 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo budowlane. Zgodnie z ww. przepisem obiekty budowlane powinny być w czasie ich użytkowania poddawane przez właściciela lub zarządcę kontroli okresowej, co najmniej raz na pięć lat, polegającej na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia.

(akta kontroli str. 47, 339-374)

Kierownik GZKG wyjaśnił, że przedmiotowa nieprawidłowość wynikała z nieznajomości przepisów obowiązujących w tym zakresie.

(akta kontroli str. 243)

2. Zakład nie przeprowadzał badań jakości ścieków wód popłucznych, na wszystkich trzech SUW, z częstotliwością i w ilości wynikających z pozwoleń wodnoprawnych³³. Zgodnie z pkt. 8.1 każdej z decyzji Zakład zobowiązany był do wykonywania badań jakości ścieków pochodzących ze stacji uzdatniania wody z częstotliwością nie mniejszą niż raz na dwa miesiące tj. min. sześć razy w roku dla każdej ze stacji. W rzeczywistości Zakład przeprowadził łącznie siedem kontroli ścieków w 2019 r. oraz dziewięć w 2020 r. zamiast 18 obowiązkowych w każdym roku. Do 30 czerwca 2021 r. przeprowadzono sześć kontroli w miejsce 12 obligatoryjnych.

(akta kontroli str. 49, 69-129, 246)

Kierownik GZGK wyjaśnił, że mała częstotliwość przeprowadzania badań jakości wód popłucznych w trzech stacjach spowodowana była niewielką ilością tych ścieków. Przeprowadzone incydentalne badania w tym zakresie wykazały znikome ilości substancji zanieczyszczających.

(akta kontroli str. 245)

³² Umowy na zaopatrzenie w wodę nie przewidywały żadnych obniżek cen.

³³ Decyzje nr: ROL.6341.36.2016.TS z 29 grudnia 2016 r., BG.6341.45.2017.TS z 12 grudnia 2017 r., BG.6341.44.2017.TS z 12 grudnia 2017 r.

W ocenie NIK zapisy decyzji mają charakter obligatoryjny, a nie uznaniowy. Niewielka ilość ścieków wód popłucznych nie wyłącza obowiązku Zakładu do wykonywania badań jakości z częstotliwością nie mniejszą niż raz na 2 miesiące.

OCENA CZĄSTKOWA

Na wszystkich stacjach uzdatniania wody prawidłowo ustanowiono strefy ochrony bezpośredniej. Tereny stacji były właściwie oznakowane i zabezpieczone przed wstępem osób nieupoważnionych. Nie wystąpiły przypadki długotrwałej przerwy w dostawie wody, co NIK ocenia pozytywnie. Jako nieprawidłowe NIK uznała nieprzeprowadzenie kontroli okresowych stanu technicznego sieci wodociągowej oraz niewypełnienie obowiązków wynikających z pozwoleń wodnoprawnych w zakresie ilości przeprowadzonych badań jakości ścieków.

OBSZAR

3. Nadzór nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem

Opis stanu faktycznego

3.1. W Zakładzie nie opracowano wewnętrznych wytycznych dotyczących kontroli wewnętrznej jakości wody. Ocena przydatności wody oraz jej jakości prowadzona była w ramach kontroli wewnętrznej w oparciu o zapisy zawarte w pozwoleniach wodnoprawnych. GZGK dla każdego roku objętego kontrolą uzgodnił z PPIS stałe punkty czerpalne służące do pobierania próbek wody do badań oraz harmonogram ich pobierania. Ponadto na każdej ze stacji uzdatniania prowadzony był monitoring i pomiar ciśnienia w sieci wykonywany raz na dobę. Zakład nie wykonywał pomiarów szczelności przewodów i nie korzystał z automatycznego monitoringu. Przeprowadzone 18 sierpnia 2017 r. badanie stężenia promieniotwórczego izotopów w wodzie surowej nie wykazało odstępstw. Badania zostały przeprowadzone dla wszystkich SUW i dotyczyły pierwiastków radu 226, radu 228, radonu i trytu. Analiza NIK wykazała, że GZGK nie przeprowadzał badań jakości wody po usunięciu awarii sieci wodociągowej³⁴.

(akta kontroli str. 190-217, 219, 247-248, 277-278)

3.2. Pobieranie próbek wody do badań oraz wykonywanie badania jakości wody Zakład zlecił uprawnionemu laboratorium. Laboratorium posiadało certyfikat akredytacji³⁵ oraz zatwierdzony przez PPIS, ważny do 5 marca 2022 r., system jakości prowadzonych badań wody³⁶.

(akta kontroli str. 294-300)

3.3. W okresie objętym kontrolą nie wystąpiły przypadki przekroczenia parametrów jakości wody określonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi³⁷. Analiza 23 sprawozdań wykazała, że laboratorium przysyłało wyniki drogą elektroniczną w dniu zakończenia badań. Zakład po otrzymaniu informacji z wynikami przekazywał je niezwłocznie do PPIS. Z uwagi na sytuację pandemiczną związaną z COVID-19 PPIS nie pobierał próbek do badania jakości wody w 2020 r. i 2021 r.³⁸.

(akta kontroli str. 218-221)

3.4. W latach 2019-2021³⁹ nie występowało z wnioskiem o zgodę na odstępstwo od wymagań jakim powinna odpowiadać woda określonych w rozporządzeniu

³⁴ Por. stwierdzone nieprawidłowości.

³⁵ Nr AB 429 z 8 listopada 2019 r.

³⁶ Decyzja nr 30/21 z 5 marca 2021 r.

³⁷ Dz. U. z 2017 r., poz. 2294, dalej: „rozporządzenie w sprawie jakości wody”.

³⁸ Do 30 czerwca 2021 r.

³⁹ Do 30 czerwca 2021 r.

w sprawie jakości wody. W ww. okresie przeprowadzono łącznie 60 badań jakości wody⁴⁰. Nie wystąpiły przypadki przekroczenia parametrów fizykochemicznych i mikrobiologicznych wody określonych przepisami. Wydane przez PPIS oceny jakości wody (łącznie 13) wskazywały przydatność wody do spożycia. Nie wystąpiły przypadki stwierdzenia przez PPIS warunkowej przydatności wody do spożycia, jak również braku jej przydatności do spożycia.

(akta kontroli str. 219, 222-236, 254, 279, 324-333)

3.5. Kierownik GZKG wskazał, że jedyną okolicznością mogącą spowodować pogorszenie jakości wody były awarie na rozdzielczej sieci wodociągowej – po dwie w 2019 r. i 2020 r. Pracownicy Zakładu z wysoką starannością wykonywali naprawę w sieci w układzie zamkniętym aby nie nastąpiło zabrudzenie wody. Ponadto sieć po awarii była płukana za pomocą hydrantu.

(akta kontroli str. 245)

3.6. W okresie objętym kontrolą zagadnienia w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków nie były przedmiotem skarg i reklamacji.

(akta kontroli str. 304-307)

3.7. Pracownicy Zakładu przeprowadzali kontrole stanu wodomierzy na terenie nieruchomości osób mających zawartą umowę na zaopatrzenie w wodę. W poszczególnych latach objętych kontrolą takich kontroli przeprowadzono: 4600 w 2019 r.; 2800 w 2020 r.; 2060 w 2021 r.⁴¹. Kierownik GZKG podał, że nie skierowano zawiadomień w sprawach określonych w art. 28 ust. 1 i 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę.

(akta kontroli str. 245, 256)

3.8. W okresie objętym kontrolą działalność Zakładu w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę była przedmiotem trzech kontroli zewnętrznych przeprowadzonych przez: Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska⁴² (2021 r.); PPIS (2020 r.); PGW Wody Polskie Zarząd Zlewni w Toruniu (2019 r.). W przypadku jednej kontroli, przeprowadzonej przez K-P WIOŚ, stwierdzono nieprawidłowość o charakterze formalnym⁴³. Analiza NIK wykazała, że GZKG wykonał zalecenia pokontrolne. W pozostałych kontrolach nie stwierdzono uchybień.

(akta kontroli str. 133-174)

3.9. Wójt Gminy podał, że nadzór nad GZKG sprawowany był poprzez bieżące konsultacje z Kierownikiem GZKG. Ponadto analiza działalności Zakładu m.in. z zakresu cen wody, windykacji i modernizacji sieci była przedmiotem posiedzeń komisji rady gminy. Jednym z głównych tematów podejmowanych przez radnych były m.in. problemy dotyczące strat wody.

(akta kontroli str. 403)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

⁴⁰ Z czego 15 kontroli zostało przeprowadzonych przez PPIS a 45 na zlecenie GZKG w ramach kontroli wewnętrznej.

⁴¹ Do 30 czerwca 2021 r.

⁴² Dalej: „K-P WIOŚ”

⁴³ Nieprawidłowość polegała na przekazaniu wyników monitoringu ścieków dla wszystkich SUW wód popłucznych na nie właściwym druku formularza, który został określony w rozporządzeniu Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 20 stycznia 2020 r. w sprawie formy i układu przekazywanych wyników pomiarów ilości pobranych wód podziemnych i wód powierzchniowych oraz ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi (Dz. U. z 2020 r., poz. 144).

Zakład nie przeprowadzał badań jakości wody, każdorazowo po awarii na sieci wodociągowej, czym naruszył § 6 pkt 1 lit. c) rozporządzenia w sprawie jakości wody. Zgodnie z ww. przepisem wewnętrzna kontrola jakości wody realizowana przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne, o której mowa w art. 5 ust. 1a ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, obejmuje wykonywanie badań jakości wody w urządzeniach wodociągowych każdorazowo po wystąpieniu okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody, szczególnie jej pogorszenie, w szczególności awarii sieci wodociągowej, awarii systemu uzdatniania wody, wymiany sieci wodociągowej, oddania do użytku nowego odcinka sieci wodociągowej, powodzi, intensywnych opadów, suszy lub w przypadku zdarzenia radiacyjnego - w uzgodnieniu z państwowym wojewódzkim inspektorem sanitarnym. W latach 2019-2021⁴⁴ na terenie Gminy miało miejsce pięć awarii na rozdzielczej sieci wodociągowej. W żadnym z ww. przypadków badania jakości nie zostały przeprowadzone po usunięciu awarii.

(akta kontroli str. 219, 260)

Kierownik GZGK wyjaśnił m.in., że pracownicy dochowują wszelkich starań aby nie nastąpiło zanieczyszczenie wody, a po usunięciu awarii sieć zostaje wypłukana.

(akta kontroli str. 336)

OCENA CZĄSTKOWA

GZGK prawidłowo uzgodnił z PPIS stałe punkty czerpalne służące do pobierania próbek wody do badań oraz ustalił harmonogram pobierania. Nie wystąpiły przypadki przekroczenia parametrów fizykochemicznych i mikrobiologicznych wody określonych przepisami, co NIK ocenia pozytywnie. Jako nieprawidłowe NIK uznała nieprzeprowadzanie badań jakości wody, każdorazowo po awarii na sieci wodociągowej.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Wnioski

1. Zapewnienie, aby wnioski o zatwierdzenie taryfy dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę były przekazywane organowi regulacyjnemu w wymaganym terminie.
2. Opracowanie i przekazanie Radzie Gminy projektu regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków uwzględniającego uwagi organu regulacyjnego.
3. Zapewnienie realizacji obowiązku przeprowadzania kontroli okresowych stanu technicznego sieci wodociągowej zgodnie z Prawem budowlanym.
4. Wykonywanie badań jakości ścieków z częstotliwością i w ilości zgodnej z pozwoleniem wodnoprawnym.
5. Przeprowadzanie badań jakości wody, każdorazowo po awarii na sieci wodociągowej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

⁴⁴ Do 30 czerwca 2021 r.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, 23 września 2021 r.

Kontroler
(-) Robert Elwertowski
specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy
p.o. Dyrektor
(-) Tomasz Sobecki